

CONTIMPORANUL

MELIȚA PETRAȘCU: Cap (sculptură în lemn).

BILET

Te cânt și-acum din depărtare,
Necunoscut, ascuns și tutelar,
Și îți trimit aleanuri literare,
Cuvinte 'n manuscris și de tipar,
Fără să vreau fragilă cititoare,
A stihurilor mele bărbătești,
Să știi, trecând prin timp călare,
Nici cine sînt nici cine ești.

Copacul darric cu găteala lui,
De sus își pierde foi de-argintărie
Împodobindu-i slobod orișicui
Un heleşteu, un horn, o pălărie.
Au, soare, tu, ivindu-te domol
Nu îți arunci, tu fulgerile lungi,
Nu-ți verși lumina toată 'n gol,
Nepăsător pe cine îl ajungi?

T. ARGHEZI

PRINCÎPII PENTRU TIMPUL NOU

- Poezia e o stare sufletească.
- E o zonă aparte, o atmosferă în lumea simțirii, o treaptă pe scara sensibilității.
- E un element precum: apa, eterul, lumina.
- Pentru a fi redată, nu necesită nici obiect, nici anecdotă, nici logică, nici punere în scenă.
- Toate acestea erau vehicule cu cari vechii poeți te ridicau în zona interzisă, alături de viață și totuși în plinul ei.
- Năzuim către poezie, dintr'o dată, fără ajutorul vechilor mijloace de transport — diligența am părăsit-o în drum.
- Poemul e rezultanta tuturor artelor: muzica, plastica, literatura, — sunetul, materia, verbul — se rezolvă în poezie.
- Lumina față de orb nu există, totuși ea poate fi.
- Sunetul față de surd nu există, totuși el poate fi.
- Concertul radiofonic trece pe lângă auzul nostru fără să-l prindem, dacă nu ne sprijinim simțul cu proteza aparatelor speciale.
- Poezia e și ea pretutindeni.
- Ea trebuie exprimată pentruca toți să trăiască, simplu, într'însa.
- Poetul este ortopedistul infirmilor unui singur simț: al frumosului.
- Fakirii și sfinții cunosc regulile prin cari se ridică în stare de grație, în extaz.
- Poeții posedă secretul stării de poezie.

I. VINEA

INTRE FRUMUSEȚILE ARTISTICE ȘI LIBERAREA OMULUI

(ARTICOL SCRIS PENTRU „LA REVUE DES AUTODIDACTES” CARE TREBUIA SĂ APARĂ LA TOULOUSE...)

„Ajutorarea tinerilor autori uvrieri la începuturile lor”, acesta, spuneți, este scopul „Uniunii Scriitorilor Autodidacți”. Fiind eu însumi un autodidact, îmi cereți adeviziunea, sprijinul moral și material, și câteva rânduri despre încercarea d-voastră.

Aderez cu entuziasm și vă puteți bizui, în orice împrejurare, pe tot ceea ce aș putea face, materialicește și moralicește, în acest sens. Și iată ceea ce gândesc, cu privire la scopul pe care îl urmăriți:

Socot că ținta unui tânăr scriitor, fie el sau nu uvrier, nu poate să fie reușita, ivirea lui mai mult sau mai puțin strălucită, pe domeniul notoriu al literelor. Scopul meu n'a fost acesta și sunt departe de a fi mulțumit de ceea ce sunt astăzi.

E bine să ajuți pe un muncitor tânăr și de talent și să-i înlesnești puțința de a se manifesta artistic. Dar frumusețea artistică singură nu însemnează nimic în epoca noastră: pentru cei cari ar vrea să ne citească, dorința lor e în deșert, de vreme ce flămânzesc și li-e foame.

Au trecut de-abia trei ani decând, într-o zi, în fața vitrinelor cu cărți, am exclamat: „Pentru cine scriți voi, scriitorilor? Știu să vă citesc, să vă înțeleg, să vă iubesc, și n'am, pentru aceasta, nici timp, nici mijloace. Sunteți întocmai ca bijuterii și parfumorii”.

Iată de ce, mărturisesc din capul locului, că dacă tot n'ar fi decât să fabrici frumusețe artistică, — suferința universală a omului care nu e artist, s'ar fi putut lipsi și de reușita și de succesul meu. O spun, de un an de zile, muncitorilor din România cari îmi scriu, și se bucură de „victoria” mea, care nu e o victorie.

Nu m'am dus nicăieri, nici chiar la Romain Rolland, încărcat de manuscrise. Pretutindeni m'am dus cu inima intristată de suferința oamenilor, și răsvrătit în potruva tuturor prejudecăților timpului. Frumusețile literare și artistice cari nu sunt decât frumuseți, fac parte din aceste prejudecăți.

Pentru a gusta și admiră literatura și celelalte arte, ar trebui mai întâi să nu-ți mai fie foame, să nu tremuri în fața absurdului cuvânt „șomajul”, și deasemenea, când muncești, să nu-ți iasă sufletul cu unealta în mână, — o știu eu, asta, așa cum numai oamenii cari se trudesc o știu. Și aș muri de rușine și aș merita disprețul tuturor tovarășilor de erii, cari au rămas la meșteșugul lor, dacă m'aș socoti un om mulțumit cu soarta sa, fiindcă astăzi scriu, îmi vând cărțile și trăiesc din această vânzare.

Nu. Aceasta nu trebuie să fie o țintă. Pentru mine, ar fi o trădare, pentru că niciodată, oamenii cari se trudesc, nu m'au pofțit să-mi las partea mea de trudă, pentru a le scrie povești, fie ele foarte generoase și cât se poate de artistice, poveștile acestea.

Poate cineva să-mi răspundă acestor întrebări: cine ne dă dreptul, pe care ni-l luăm, de a gândi, de a visa, de a ne emoționa în gura mare, pe câtă vreme aproapele nostru muncește din greu ca să ne hrănească? Și nu e oare adevărat, că popa face tot același lucru când ne spune: faceți-mi vinul și cartofii, eu mă voi ruga lui Dumnezeu pentru iertarea păcatelor voastre!

Orice om trebuie să aibă dreptul de a gândi,

a visa și a se emoționa, dar dacă vrea să ne împărtășească din toate acestea, pe cheltuiala noastră, să ne ceară mai întâi învoirea. Altfel, totul nu e decât parazitism sulemenit cu frumusețe artistică. Și noi ceștia, muncitori autodidacți, cari am gustat din acest parazitism, nu trebuie să aspirăm la el. E bine să fi artist, dar cu condiția să nu faci din artă o marfă, altfel, ce mai înseamnă toate vorbele mari despre liberarea omului? Și dacă astăzi suntem siliți să transformăm arta în marfă, să fim măcar, conștienți de ignominia noastră și să încercăm să-i punem capăt.

Suntem datori să ajutăm pe tot omul să-și facă drum către meseria cu care își va câștiga viața; arta, însă, nu e o meserie e o stare sufletească.

Și această stare sufletească devine astăzi un fel de „Cremă Tokalon” care se lansează cu mari mijloace de reclamă și îmbogățește pe fabricanți, dar nu ajunge decât la paraziții societății, și câteodată, înșeală pe muncitori.

Putem noi să ținem pe această cale? Avem noi oare dreptul să spurcăm oamenii cari se trudesc: „Munșii! eu îmi voi fuma țigara și am să vă spun povești și o să vă declam poezii! Și dacă nu aveți vreme să mă ascultați, dacă vă doboară povara, cu atât mai rău pentru voi: îmi voi plasa marfa mea „Tokalon” aiurea!”

Intr'adevăr, nu cred că am fi tocmai generoși procedând astfel.

Gândire, visare, emoțiune, drept și puțință de a le manifesta în libertate, da, — dar toate acestea, câștigându-ne pâinea, după pilda păsărilor carine încântă fără plată.

Să năzuim cu toții, mai ales noi, scriitorii autodidacți, către aceste timpuri de dreptate obștească! Veți vedea, că în ziua aceea, ne va fi foarte ușor să deosebim pe adevăratul artist, de parazitul fardat cu frumusețe artistică.

Arta este o stare sufletească irezistibilă care nu exige trândăvia: sunt gata să o ajut din toate puterile.

PANAIT ISTRATI.

ELEGIA A CINCEA

— FRANCIS JAMMES —

Pe pașiștile aurite adormițele de-Octoberie
dorm. Ciupercl, de melci cleioși, bortite,
zac în noroiu 'n care se văd urmele mistreților.
Scorușii sângeră 'n rugina 'ncinsă a pădurilor;
E după ploaie și din când în când pădurea 'ntreagă
freamătă și-i ca și când s'ar apucă din nou să ploaie:
din frunze, răpăle 'n răstimpuri, picături greoaie.

O tihna de Octoberie! Alene trag din pipă;
Prigoria înaltă linnuri palidului soare
iar eu re'ntro 'n cenușul molcom al odăii mele.
Azi, suvenirul necazurilor mele mi-e mai puțin amar
și mă revăd, ca altădată, tânăr, în Octoberie, la ceasurile 4
pe vremea când eram școlar și când pe paginile de dicționar
erau notate date ce însemnau săruturi.

trad. PERPESSICUS

M I S E P A R E C Ă... 1)

Vai de oratorul care tinde să și convingă vrămașii! Singurul lucru la care poate năzui este de a și încălzi prietenii. Sau: de a-i umple de invidie. Dacă aș fi orator, asta mi-ar fi prima preocupare și adevărata satisfacție.

Pentru a împărtăși o idee, o credință, abia dacă găsim un motiv. — unul singur. Pentru a o părsi, aescoperim motive nenumărate.

Doă lucruri detest din răspuțeri: A desmăși și a pune în contradicție. Cel dintău, o cruzime vulgară. Al doilea, un succes scandalos de eștin.

Sinteză, mai cu seamă „Vasta sinteză”, nu poate fi de cdt o născocire gazetărească. Născocire, „care te dispensează de a cerceta și de a cunoaște lucrurile deapropoe și cu deamănuntul. Născocire de leneși pretențioși și de semi-culți înfumurați.

Secătura inteligentă — ce pleonasm! — este cel pușin resumativă, dacă nu și sintetică.

Scăitorul este în toate personagiile sale. În toate, fără excepție. Mai cu deoseblre în acelea pe care cu orice pref vrea să le ridiculizeze sau să le ponegrească. (Este felul lui de-a se răfui cu ei însuși). Asemenea nouă tuturor, scăitorul se cunoaște numai pe sine, — dacă se cunoaște.

Prima condiție de a ne cunoaște pe noi înșine. — întru cdt poate fi vorba de o astfel de cunoaștere — este de a fi observatori deplorabili... Altmintrelea ne-am opri chiar de la început.

Imensa superioritate a ortodoxismului asupra catolicismului, este că nu e preocupat de fel, cu atât mai pușin obsedat și turbuat, de ideia morții. Ortodoxismul este prin excelență religia vieții, — dacă nu și a activității. Religia vieții active. A vieții de toate zilele, cu strădanțiile, supărările și bucuriile ei. A însăși energiei vitale. A energiei vitale care asigură dăinuirea. Care nu sapă în jos, în adâncimi, sub temelii, sub pământ. Care clădește deasupra, către soare, — larg sau strimt, masiv sau subred, cu răbdare sau grabnic, cu însușire sau în silă. Care nu se scurge în lungi și scormonitoare meditațiuni. Care cu ritm inegal începe, se oprește, reînțepe, se poticnește, iar pornește, — ca pentru vecinie. Ortodoxismul nu e brazdu pentru cazuri și conflicte de conștiință. Nu le creiază, nu le cultivă, nu le dramatizează. Cu totul contrariu catolicismului, nu complică viața. O simplifică. O face viabilă. Nu e filosofic. Poate este chiar anti-filosofic. Nu dilatează sufletul. Nu interiorizează existența. Nu e născător de probleme sufletești. Din care cauză nu este teren de cultură pentru dramă și tragedie. Are însă, simplu și sigur, simțul eternității.

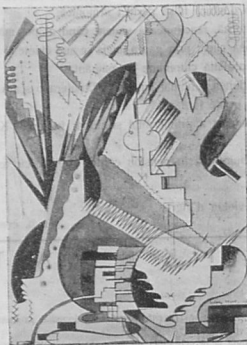
Scăitorii celebri au un stoc de admiratori de cari pot fi siguri în vecii vecilor. Sunt aceia cari nu i-au citit sau nu-i vor înțelege niciodată.

Nu mi promit o reală și statornică îndieptare în raporturile dintre oameni de cdt de la introducerea și aspra aplicare a obligativității răsunării. Legea talionului a dispărut prea curând.

Ne indignăm când se face haz pe seama acelor cari cad. Nu avem dreptate. Formele neferosimile ale corpului omenesec în cădere sunt de un grotesc ireversibil: Grotescul situațiilor, pozițiilor și atitudinilor eșite din dislocarea echilibrului și pe care, sub inspirația convenționalismului nostru literar, îl etichetăm ca tragic sau cel pușin ca dureros. Estetica naivă e fără milă.

Când nu se va mai confunda bunătatea cu iubirea de liniște și de confort, se va vedea că altfel de bunătate nici nu există.

H. ST. STREITMAN

SIDNEY HUNT (Londra): Compoziție (pictură).

DUPĂ

Curcanii au mutat pe soare șirul
De gături unde cresc cartofii roșii.
La cerul lăcrămat și sfânt ca mirul
Rotunzi se fac și joacă pântecoșii.

— Șuvița stelei noul întinge n ape.
Mai potolit pământ sărută ani.
Pământul s'a lipit de steaua-apropoe
— Un soare vechi adună 'n cet curcani.

Cu adevărat verosimil este numai aceea ce nu este adevărat. Verosimilul e etern, adevărul însă este numai de moment, o realizare palidă și trecătoare a verosimilului.

1), Din volumul înedit cu acelaș titlu care va apărea cândva.

ȘTIINȚE NATURALE

CALUL

Un fecior de bani gata, monden și ambițios.

Îl vezi regulat la curse.

I s'au prescris plimbări zilnice la șoseă.

A ținut să fie cel dintâiu cu Alexandru Macedon la cucerirea Indiei.

Are pasiunea incendiilor și a reproducției.

Caii de muncă sînt foarte excentrici: Intră la ham fără nici un interes personal.

Știința i-a împărțit în specii:

Cal de batae

Cal de lemn

Cal troian

Cal putere

Acesta trăește numai în herghelii.

Dacă bați șeaua calul nu pricepe nimic.

PIANUL

O rămășiță preistorică din specia Mastodont

Și-a păstrat coada și trei picioare.

Poarta o dantură falsă perfect armonice.

Fire taciturnă, reacționează violent când ai pus mîna pe cele două chei: prin gaura uneia se aud chiote și jecuri; prin cealaltă cutremure de pămînt.

Se abandonează numai inițiaților. Le oferă o scară de abanos cu trepte fără soț.

Foarte modest a primit rolul secundar în sonata Kreutzer.

Se întrebuințează în pension contra copiilor cu temperament.

.....Mon violon d'Ingres.

L. G. COSTIN

MARCEL IANCU: Studiu de suprafață (pictură).

DRAGOSTE

Suspin secret în purpura minutului
căzut crinul trupului în neagra catifea
dezlănțuie noaptea părului doliu intim
suspendă prin salon ca pe-o mireasmă inima.

Floarea nupțială Amalie vis absolt
ai tăcut în care aducere aminte?
Fraged alfabetul simțurilor căzut
sună Amalie abia câteva cvlntre.

1925. Tg. Săcuiesc.

SEBIEU DAN

E R I K S A T I E ?

Un precursor și chiar „Inventatorul” encyclopediei „à l'usage des gens d'esprit.

Avea discipoli și propăvăduia nu pe muntele m'similor dar în împrejurimile Parisului la.....Arcueil.

Gaston Picard ne zice că tinerii cari îl înconjurau au esitat mult timp în alegerea numelui grupărei lor: „*Poeul de veau*” sau „*foasis*”. În urmă s'au oprit la „*L'Ecule d'Arcueil*”.

Când Satie vorbea discipolilor ei zicea: „Que prouve une plaisanterie? La Grande Histoire du Monde en relate fort peu de remarquables. Il est rare qu'une plaisanterie puisse sa source aux gracieuses entrailles de la Beauté.....mais, il est certain qu'elle sort bien souvent des aisselles infectes de la méchanecete”.

Mol, je ne plaisante jamais et ne puis-je que vous conseiller d'en faire autant.

În veridicul „*Observation d'un Imbécile*” el zicea:

„Il parait, sur les délicieux sommets de la Raison, que la Plaisanterie n'est qu'un art inférieur qui ne se doit pas enseigner qui ne se peut magnifier.....quelqu'en soit la titre, quelle qu'en soit la fin, que l'on se propose”.

Iată reflexiuni a căror „coccaserie” nu va scăpa nimănui și ne

Întâlnind pe oaspetele nostru, cunoscutul compozitor Stan Golestan critic musical al Figaroului de la Paris, l'am rugat să ne scrie ceva despre Erik Satie maestrul celor 6 compozitori moderni, și care a murit de curând.

probează că autorului „*gymnopédies*” a bucăților musical: „en forme de poire” și al *Fugei* „pour une cocotte en papier” (bucată pentru piano singur) nu-i plăcea deloc gluma.

Dar autorul lui „*Relâche*” era spiritual și în intimitate trebuia să-l asculte cum povestește despre prânzul săptămânal cu Debussy, despre relațiile lui cu Peladan și certurile lui cu Willy sau Jean Penlele.

Ne-am cunoscut când-va în 1902 în Montmartre. Compunea cântece satirice pentru Vincent Hyspa. Eu terminasem cuplele pentru prințul Saronestifilor — Xavier Privas. Era o zi de ploaie, o ploaie grea, era miuit până la piele — și foarte turburat.....
— *Oui! mon parapluie doit être très inquiet de m'avoir perdu.*

Spre sfârșitul vieții sale luă totul în serios! Era doar „maestral” „*Scoala de la Arcueil*”

„*Mémoires d'un Amnésique*” sunt ciudate-ele vor rămâne desigur specimenul „humour”-ului „qui fait sourire et qui fait du bien a la ratte”.

Se zice că Erik Satie a fost „le douanier Rousseau” al muzicii.

STAN GOLESTAN

S F A T U L A P E L O R (IX DIN TIC-TAC)

Talangi se auziau dogit. Vântul le scutura până la pridvor sunetul, ca un parfum. Asfințitul slei cu aur câmpurile și vibra în văzduh din antene străvezi. În țara de sânge sborul porumbeilor roți delirul lui de zăpadă și se spulberă în cer.

Darie trase cu urechea.

Prin depărtarea lucidă și pe sub pământul sonor, nici un uruit și nici un ropot. Axel întârzie la arie, își zise. Să vad apusul pe Prahova. N'am mai văzut gârta decând eram copil.

Se alcătuiă un concert mistic de ape și matasă în spațiu. Un cântec se târa jos, printre maracini, — glasuri de copii, un chiot urmărind pustiul, țeseau încălțit realitatea ceasului. În lacrimi grele, talangile.

Darie se hotărî prin luncă, spre gârta. La poartă un cioban și un câine.

— Mușcă?

— Pe mine nu mă mușcă...

— Dar... pe mine?

— De un' să știu eu ce are el de gând? Pe mine, nu mă mușcă.

...În sfârșit, se îndreptă spre gura nevăzută a talangilor.

Două copaci deschideau încântarea de trunchiuri argintoașe și de coroane purtate ca niște capete de arhanghel în aer. Deasupra, freamătul se rostogolia ritmic spre soare, într-o creștere care ajunsă la margini, tresăria.

Sorbi avântul măreț al luncii păgâne. În firea lui Darie se opintia prisosul de viață pe care altfel, i-l mistuia orașul.

— Da încotro domnu Darie? — îl opri melodia acestei întrebări lângă radacina fantastică a unui plop bătrân. În alb, Oprana se ivise, contrast de subțirime și strălucire printre buștenii reumatici, cu părul verde.

— La Prahova, să vad apusul soarelui.

— Du-te mai bine la iazul morii ca acolo e mai frumos.

Convorbirea se împletiă fatal. O pasăre se smulse fălăind dintre frunze, — să mergem la râu, hotărî Darie. Nu cumva ți-e teamă? În drum, fata rupea ramurile atârând deasupra lui. El o susținea de mijloc, cu o ualșă îndiferență sportivă. Forțele cele nouă ale lui Darie, sfuse se deslanțuiau decât în innuri confuze și în expansiuni nedefinite. O întrebă dacă nu se simte într'adevăr deosebită ca simțire și ca gusturi de semnele ei, Ea, fata cu ochi de străină, cu obrazul tras, cu ghezele turnate pentru brațară. Oprana se încântă pentru prima oară de asemenea cuvinte pe cari în clipele de oglindă aproape că le gândise. Acum străbăteau ca niște pânze, singurătatea și se feriau de frunzare fiecare, cu singura mână liberă. Lunca obosise, copacii scorburoși, dinceince, e râului.

Când ajunseră la un stejar trznit, arătarea neașteptată a râului, le napădi privirea, li se lipi de pleoape. Oprîți, — auziră adevăratul freamat al apelor sbătute între două țărături înalte, peste secretul adâncimii lor. Larg se desfacea un șes devastat de ape retrase. Se zăria, dincolo, caruțe și oameni strângând pietriș. Arbori, jalonau pe râpa cursul repede care se imbulziă cu fior rău în copii nenumărate. caci eră o apă vie și amenințătoare, vajând la coturi, — de argint între marginile galbene și dârza în nazuința ei către mare.

Ca un ostaș al lui Xenofon, — Darie alergă spre țarm.

— Bagă de seamă că se surpa malul, — îi strigă Oprana.

Se opri la două pași de prapastie și socoti dealungul țărmurilor abrupte, ravagiile undeii haine și stăruitoare. Rupturi se deosebiau în dantelarea pământului din care mușcase, cu o gură brutală, râul. Prăbușiri noi se pregăteau pe alocuri pe unde terasa, ca un trapez așezat

pe baza lui mică, își depășia reazimul sub care se insinuase valul viclean. Și o tăcere imensă înaintă, ca un ghețar, spre el, pe strălucirea curgetului care se smucia vrăjmașeste dintre blocurile împădurite cu sălcii roșii.

Darie se simți luat de înaintarea aceasta a însuși neantului mut. Se întoarse să privească paralel cu râul, în direcția lui, — să-l vadă cotropind fără scăpare câmpul inundabil pe care, privitorul, căută zadarnic un punct de sprijin unde să statornicească un sens. Se strădui să tragă margini priveliștei de pieire, — și cerul, zarea, vegetația să-i însemne hotarele trecerei fără de început și fără de sfârșit. Dar depărtările se înecau, haotic, în culori și umbre, și din totul se prelungia foșnetul aspru al râului, cași cum, pe oglinda-i fugară, se răsboiau duhuri nelpăcate. Minteă nu se putea reculege, fiindcă nu cuprindea, ceea ce nu încapea în suflet. Copacii grotești și muși, așteptau în soarta obișnuită.

...Un dor de fugă desmetică, o chemare către un tovarăș primitor și viteaz. Să se smulgă contopirii care-l amenință cu valul ei nalt și neconștient. Să ajungă unde viața e veselă și maruntă, între garduri. Între case, în fața unui tufiș de liliac. Acolo unde răsună oamenii și câinii, și răvășirea nopții se stăvilește cu storuri și lămpi și lumina din năuntru se reazimă de părul și de privirile femeiei.

Atunci Darie descoperi cu dragoste, între plopii albi, pe Oprana cu obrazul și picioarele palide. Ochii negri plutiau în reveria feții.

— Ce faci?

Daria se avântase, și cu o ingenuchiere romantica, îi îmbrățișă genuchii, își afundă chipul în adâncimea pulpelor abia ocrotite de o țesătură de vară.

— Te iubesc, bălbaia el, sărutându-i mâinile aspre cari îl respingeau, — vreau să rămân la țară... să te iau de nevastă... Nu! nu mai plec... rămân cu tine... cu tine... Se opri, respira adânc. Oprana îl sili să se ridice. El se scutura de țărână, își luă iubita de mijloc și coborâra în fugă poteca. Să fugim din aceste locuri un duh rău le locuiește! Vorbia mult, se întrerupea să o sărută cu o patimă care-l cutremurâ întreg, și pe urmă își povestia planurile lui subite. Gândurile țâșnau ca liliecii într'o turlă. La marginea luncii, câmpia li se desvelii, cenușie, și vântul îi isbi. Un foc se spârgea la marginea pământului. Prin liniște, lătrau câinii. Darie și Oprana, pașiră strâns spre fericirea lor nouă. Intinderea fălăia prinsă în stele și punctul de sprijin pe care-l căută Darie pe Prahova, se găsia, de-acum, în ei.

Un uruit de roți pe drum. La cotitură se ivi dogkarul boieresc, cu eleganțe de insectă, pe arcuri nalte, mână de însuși Axel, venit să-și culeagă fiul. Acesta se repezi spre calul alb prin exaltarea violetă a serii, cu prada în brațe:

— Vestе mare, tată: nu mai plec!

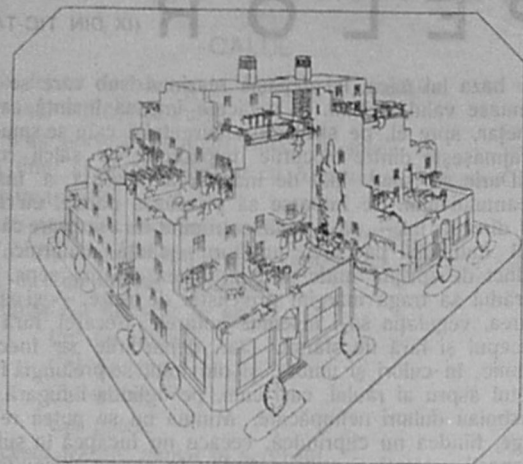
Dar vântul îi readuse, poate, cuvintele în față.

Axel opri, cu o sforțare care îi descheiă copca mânușii de piele. Ați fost la Prahova? boierul întreba fără să-i priviască pentru a le da timp să se despartă. Oprana cea dintâi se desprinsе de logodnic, luând depărtarea cuviincioasă. Axel se trase în pernele băncii, pe dreapta: — Suie, zise, și arătând spre cal, — mână tu că mi-a rupt mâinile...

Dogkarul se urni legănându-se grațios, prins cu ulbele de pieptul calului înalt.

Din sbor Axel îi strigă fetei, salutând-o cu degetul la palărie: — mâine dimineață la plevila — Darie întoarse capul: o siluetă sedefie, cu picioarele în praf, se topia în prăbușirea de stele.

CEZAR ȘI CLEOPATRA

LOUIS THOMAS (Lyon): Case - gradini

ARHITECTURA DE MAINE

Pericolul care amenință de a șterge arhitectura dintre artele vii pare înălțat prin imboldul noilor arhitecți moderni.

Istoricismul „estetizant” de ieri face loc unui raționalism viril împins de o cuceritoare dragoste pentru noua rațiune de viață: industrializarea.

Toată producția de azi trece de drept mașinii și problema industrializării construcției nu este una din cele mai simple și neînsemnate probleme economice din lume. Mașina luptă în tot locul cu „manopera” scumpă și proastă:

S'au pus jaloane și realizat experiențe de mare însemnătate întru reducerea costului unei locuințe prin economia de timp și manoperă în montajul lor. Zeci de materiale noi luptă să înlocuiască argila arsă: Casele din plăci de ipsos, din pereți de asbest sau din plăci de ciment sunt peste tot cunoscute și experimentate.

Casele construite din tablă de fier de curând experimentate în Anglia au dat loc unui industriei cu totul noi și sunt azi cele mai eficiente cele mai rapid montate și sănătoase de locuit.

Acest nou orizont creat construcției a fost deschis de estetica simplificatoare a utilitarismului care cere „standardizarea”.

Vorbesc aici de bună seamă de probleme de arhitectură străine căci noi întâlnim la tot pasul „betonul armat” ca o supremă probă de progres. Alurea betonul armat a fost aproape complet părăsit fiind prea scump și prea puțin rapid.

M. IANCU

MOARTEA LUI WIKING EGGELING

Cugetător adânc el a fost purtătorul întregii idei social artistice din timpul ultimelor revoluții. Creator intuitiv el prevăzuse din început importanța culturală a cinematografului și a creat tabloul abstract în timp, a treia dimensiune care lipsea plasticii și pe care futuristii au crezut să o poată iluziona.

Bazat pe legi noi, armonice, el a lucrat ultimii ani la o enciclopedie alfabet de forme și teorii pentru compoziții simfonice de linie, suprafețe și volume creând tablourile abstracte, în timp, adevărate simfonii vizuale.

M. I.

Câte odată, pe lângă „Păcatele” și „Eroii” naționali pe care îi prezintă, Naționalul își aduce aminte că există și un repertoriu dramatic mai bun decât cel realizat prin stimularea artificială și îi face cinstea alegerii. De data asta, Bernhard Schaw a fost alesul. Piesa: „Cezar și Cleopatra”. Iată un dramaturg care, mai mult decât chiar Pirandello, a stârnit nedumerirea tuturor celor obișnuși cu farmaceutica etichetare de genuri și școli. Unul care prin operă nu se lasă înregistrat în controale și disecat cu obișnuitele lanțete critice.

Despre Schaw se poate spune că e un anarhist politic al gândului și formei. Unul care năruie idolii romantismului prin brutalitatea înfățișării, care incendiază eșafodajul ideilor preconceptuate cu flacăra ironiei, care taie cu sarcasm rece tradițiile din rădăcini. Că nu lasă nimic în urmă decât prăpădul celor ce au fost.

...Nimic afară de Teatrul pe care-l construiește cu neobișnuită știință cutezătoare. „Cezar și Cleopatra” e doar o dovadă vie! Teatrul ei e așa de isbitor încât, neobișnușii cu atare marcă la producțiile dramatice, au rămas nedumeriți la „Hip, hip hura”-ul Britanului în plină epocă Cezeana.

La noi Schaw nu e înțeles, e singura obiecție care ar fi de făcut direcției de scenă, care a montat „Cezar și Cleopatra”. Numai așa se pot explica decorurile fleșcăite în ochi fără nici o relație cu costumele minufios reconstituite și care, la rândul-le, n'au nimic de-a face cu textul ascuțit ca o lancie. Cum n'au de-a face cu el nici actorii care-și urlă replicile în gesticulații de brutalitate trivială. În tot: scena sugerează impresia unui pavilion de pânze la un târg de mostre și actorii ca joacă în „Bizanț”.

Printre ei o actriță umbrindu-i pe toți: Dida Solomon. O amănunțită analiză a jocului ei — mixtură de sânge virulent și cerebrală materie — ne duce la cunoașterea actriței teatrului de mâine.

Comedia realizată în pedala humor-ului fin. Ironia lansată nesimțit de abil. Trecurile la scenele de senzațional ferocitate: discrete prevestiri ale Cleopatrei de mai târziu. Dragostea pentru Marc Antoniu marcată ușor ca un preludiu. Toate realizate cu voce de cristal, muzicalizând în armonii și ritmuri de bună școală Moissiană și cu gesturi și atitudini având sălbăticia dinamică a pisicii și statica ornamentală a frescelor.

Joc stilizat cu severă tehnică care-i îngăduie cele mai abstracte mijloace.

Nu trebuie să uităm pe D-ra Victoria Mierlescu cu joc grotesc și mecanic care, cu simț critic reținută, ar fi putut realiza un Ptolemeu rămas numai o indicație a resurselor interprete.

S. ELIAD

FILMUL

D-RUL MABUSE

... e un film făcut pe placul marelui public.

Clădit pe o intrigă de fasciculă Scherloc Holmesiană, jocul actorilor se resimte de cătușă subiectului. Deși printre ei actori cu mari resurse (cari în alte filme s'au plasat stele) trec în „D-ru” Mabuse șterși și vag colorați. Decorurile: Amestec de naturalism și vag expresionism nu urmează nici o lege în succesiunea lor, iar jocul actorilor nu se leagă cu ambianța pe care ele o crează. Peste tot însă, preocupări de artă care în cadrul filmului de care vorbim prevestesc pe Fritz Lang regisorul apreciat al „Nibelungilor”.

S. ELIAD

N. COUDENHOVE KALERGI: PAN EUROPA.

Viena 1923 Europa a pierdut în ultimul sfert de secol indiscutata ei hegemonie. În fața celor patru mari imperii viitoare ale lumii; cel britanic, cel rus, cel american și cei al Asiei orientale, Europa se poate afirma mai mult, prin unire. Trebuie isprăvit cu statele mici ale Europei. Coudenhove reprezintă „idea micii Europe”. Pan Europa ar trebui să se constituie fără Anglia, nu împotriva ei; imperiul englez ar fi „suprasaturat” și ar trebui negreșit să facă politică pacifistă, deoarece n'are nimic de câștigat, dar totul de pierdut!

Arzătoare e problema rusească: Rusia este „Macedonia Europei”; izvoarele naturale de ajutorare și bogățiile ar trebui odată exploatare, să i se dea posibilitate Rusiei, în vreme apropiată, de-a răsturna Europa. Mai ales Germania ar fi redusă la o alianță cu Rusia, în cazul unei Europe îmbucătățite. Alianța germano-rusă ar fi atunci numai o chestiune de timp. Dacă Germania nu vrea să devie „fluviul de graniță al Europei”, atunci ar trebui să fie mai mult de acord cu Franța — și Franța ar trebui să înceteze, recunoscând semnele vremii, de-a face politică anti-europeană. Numai o Europă unită ar putea să se apere de invazia și hegemonia rusească. Acordul economic cu Rusia, uniunea vamale pan-europene ar constitui un obstacol, prea puternice concurențe din lume. Dar agentul de legătură între Pan Europa și Pan America ar fi Anglia.

Alianța popoarelor este grija de poimăine; datoria noastră și cea a generației, care vine este Pan-Europa. În evul mediu era foarte puternică ideea unității occidentale; apoi se formează națiunile, cari de fapt sunt comunități spirituale „simbiose între oamenii săi mari și popoarele lor”.

În legătură cu această privire în istorie, Coudenhove e contra acestei concepții, par'că ar voi, ca Națiunile să se contopească în Pan Europa. Un război împotriva ideii naționale, ar fi un război împotriva culturii. „Războiul împotriva șovinismului național, s'ar compromite grav, dacă nu s'ar opri în fața ideii naționale”, Pan Europa va fi o comunitate de nevoe; adică creată pentru a apăra de preponderența străină, economică și politică, popoarele, care au fost și sunt principalele purtătoare ale culturii.

Atât am redat din conținutul cuprinzătoarei opere a lui Coudenhove.

Mai adaug ceva. O idee inteligentă e gândită în fel de feluri, când i-a venit vremea; și putem să deducem d'impotrivă: o idee bună, când e productivă, creatoare de valoare, când găsește în diversele capete, cari lucrează alăturate și gândesc libere, individual o stare deosibită. Astfel fu descoperit calculul infinitesimal, legea conservării energiei, (ca să exemplificăm numai cazurile cele mai cunoscute) apoi teoria progresului, observată deodată sau aproape deodată în diversele țări. Astfel fu rezolvită de către economiștii naționali ai Germaniei, Austriei, Franței, Angliei, Italiei, Americii, problema economiei prin întrebunțarea graniței în anii 1880 și 1890. Tot astfel nu e numai fantezie „Idealismul transcendențial” al unui Fichte, al unui Schelling, al unui Hegel.

Filozofia lui Kant trebuia să fie astfel condusă și desăvârșită, și prin ea însăși „combătută”. (Dar nici pe terenul politic nu e altfel. Gândul scop: unirea Germaniei, după și prin descompunere, mai întâi cu Austria, după și prin dezmembrare, apoi cu Franța, gândul scop se nascu în capete de-o structură atât de deosibită, ca a lui Bismark și Lasalle).

De altfel nimic n'ar fi mai interesant, ca urmărirea acestor lucruri. Trebuie să ne mulțumim acum cu cele arătate.

Ceva mai trebuie adăugat și de aceea trebuie accentuate aceste detalii incerte: „hic est nunc”, este idea unei Pan Europa vitale. Oamenii, ca Heinrich Mann, Otto Flachs, René Schickele, Cohen Postheim (pentruca să numim numai câțiva scriitori și literați; dar și renumiți economiști, publiciști, profesori ai dreptului ginților, oameni cu nume celebre se ocupă cu această întrebare) și au tratat această problemă înaintea lui Coudenhove.

Meritul lui Coudenhove e de a fi găsit expresia clară, precisă pentru gândurile, trâmbițate și răspândite pretutindeni; bazele ideilor sale sunt bine stabilite, bine îmbrăcate cu știința istorică și economică, puțin raționalistice, dar de aceea puțin literar. Coudenhove este omul, care a găsit formula populară cea mai biruitoare, slujind cel mai mult cauzei.

Noi ceștelaiți contemplativi și în primul rând interesați în cele culturale nu vrem să pierdem simțul pentru ordinea valorilor. Mai sunt și astăzi alte chestiuni mai importante și mai esențiale. Și asupra lor, Coudenhove nu pare să fie întotdeauna destul de conștient, deși întocmai ca și chimistul și monistul „Wilhelm Ostwald” e mândru de-a premerge epocii sale cu o jumătate de 21.

Dar și artistul, acel care crează fără tendință, — în spațiu, — filozofal, toți acei, cari sunt aci, „pentru prosperitate, iar nu pentru utilitate, n'ar trebui să treacă disprețuitor pe lângă această carte.

Căci numai într'o lume mulțumită și satisfăcută vor putea cei câțiva Heinrich Lees și alți pierde-vară, toți acei din care lumea își face tot atât de puțin cât își fac ei din lume, toți acei, cari merg ezitând prin viață, până ce și-au recunoscut datoria, numai într'o asemenea lume, vor putea visa, gândi și verifica.

DR. KURT JAREK

Natură moartă de Juan Gris.

NOTE, CĂRȚI ȘI REVISTE

■ **Teatrul Pirandello.** *Nouvelle revue française*, a luat înființativa de-a publica teatrul complet a lui Pirandello. Astfel de lucrări nu pînd nimic, când sunt citite. Ele chiar trebuiesc citite. În timpul reprezentației e foarte greu de urmărit întorsăturile unei acțiuni, întotdeauna puțin prea complexe, prea stufoase și deducțiunile cerebrale în care se complăcise autorul. Anumite trăsături și anumite invenții și „trouvailles” ale acestor umitor dialog nel scapă câte odată. Ascultând cu prea mare atenție (și nici că te poate atînge) personajii îndărățiți în a se analiza și a se „interio riza” cu minuțiozitate, neglijăm să scăpăm mult; prea mult din vedere reîlăul lor omeneș, vitalitatea lor esențială. Cărțile ni le restituie în toată complexitatea lor, dar și în via la vor întregime.

Ani citit cu admirație cele două piese, conținute în partea 7-a („șase personaje în căutarea unui autor” și „fiecare cu adevărul său”) și mi-am dat mult mai bine seama, în ce grad știa Pirandello să-și animizeze personajele, să le comunice accentu losuși al vieții; să ne facă să le plîngem, să le iubim, pentru cele înșile.

Am scris mai sus subîntitul „cerebralitate”; este precis, că ea e la baza acestui Teatru și dominește cel puțin în aparență. Da să nu displacă turiferilor scriitorului, plini de griji de-al coasi dera, ca pe un cugețator, că nu cugețatorul nă seduce și mă minunează în această ocazie. Temele ideologice, comentate dezvoltate în „șase personaje” și „fiecare cu adevărul său”, îmi par puțin simpliste, chiar puțin primare. În schimb ceea ce găsesc cu totul admirabil e modul în care Pirandello, a reușit să așeze, să animizeze ființe omenești și să le precipite într-o poveste întotdeauna dramatică ingenioasă și vivace.

În acest punct de vedere, confratele nostru italian, a luat-o înaintea tuturor concurenților săi (și a multora dintre noi); se afirmă, ca un mare foarte mare scriitor dramatic, tot atât și poate chiar mai mult decît un descoperitor de „adevăruri eterne”. În plus această constatare nu oferă nimic dimiunant, d'impotriva.

Să ne amintim că Ibsen, care deasemenea fost prea mult timp admirat și lăudat pentru îndrăzneala simbolurilor sale, supraviețuiește astăzi, pentru că s'a descoperit, foarte simplu, forța vie, amploarea și generalitatea umană a personajilor sale; această în afără de orice simbol, de orice ideologie formalată de el.

■ **Les Feuilles libres** 81, Avenue Victor Hugo, Paris, apare după vacanța lungă pe care și-a luat-o, în cursul lunii Octombrie.

■ **Formules d'une esthétique moderne**, de Henri Van de Velde

e o carte conținând vederile largi ale întemeietorului modernismului german. O revizuire a valorilor totale arhitecturale și estetice.

Cărțile bine ilustrată, cu modernă înfățișare, e lucrarea editurii *L'Équerre* din Bruxelles.

■ **La Revue Européenne**, No. 31. Un articol de René Prât: *Un précurseur*. Precursorul este un lituan, O. V. de Miloz, poet francez, metafizician care descoperă prin simplă speculație intuitivă legile Relativității universale.

Revista continuă interesanta anchetă asupra germaniei. În acest număr răspund: *Carl Sternheim*, *Leon Pierre Quint* și *André Germain*. Numai Ruși și Asiatici Lustigați de ei, spune *Sternheim*, ne vor aduce o evanghelie de pace, o formulă, o doctrină tecundă a unei vieți nouă. Există în Germania un germene al acestei evoluții. E marele partid constituit sub numele de „*Unionne Generală a Muncitorilor*”, care tinde spre „dictatura ce se impune necesarmente”.

Sefii acestui partid: Franz Pfemfert, Otto Rühle, — organel principal: *Die Aktion*.

■ **Trois Nouvelles Exemplaires et un Prologue de Miguel de Unamuno**, (ed. Kra). Aceste „trei nvels exemplare” au o unitate aspră. Pui în joc următoarea nevoie de posesia care e proprie naturii fmeierare, în sensul că ea comportă contrariul său aparent: a apăria, posedând. Astfel, eroinele Raquel, Berta, Loniza, Carolina, Julia, trăiesc din înima bărbatului, o pompează, o posed îmblîndu-se într'însa, și se desvoltă stăpînitoare pînă nu sunt învinse de o rivală mai puternică, sau nu dau peste un individ impermiabil. Dar și cel mai impermi bil este zdrobit, dac, din întâmplare, acțiunea performatoare a femeii iubite, încetază. Citii despre puternicul, tarele, Alexandru Gomez din „*Rien de moins que tout un homme*”. Când soția sa moare, misterul forței sale se risipește.

■ **Napoleon de Carl Sternheim**. Nici strălucită nouătate, nici ființe excepționale, nici morală particulară. Ni se descriu evenimentele create de voința unui buclătar, a două mondeni saobi și a unei servitoare. Total cu o precizie ajăt de lipsită de artific literare, și atata rapiditate, nu fluăcă ci mecanică, încât te crezi în feța unui film fără subtilități: o carte occidentală și care trebuie să fie pe placul civilizatăului european.

■ **ERATA**. În poezia „Isarlic” din numărul trecut să se citească la versul al treilea în loc de „râu—, râu”, iar la versul 20, în loc de „balcoa peninsular” — „balcan-peninsular”.

Dela dreapta spre stînga: Panait Istrati, M. Sadoveanu. Gala Galaction, I. Rosenthal, D. Pătrășcanu,

CITITII:

<i>Ma</i> (L. Kassak)	Viena
<i>Pismo</i> (J.-Cernik)	Praga
<i>De Driehoek</i> (J. Peeters)	Anvers
<i>Manomètre</i> (E. Malesco)	Lyon
<i>Artwerk</i> (E. Wanthier)	London
<i>Sturm</i> (Walden)	Berlin
<i>A. B. C.</i> (Schmidt)	Băle
<i>Wasmuth mouatshäfte für bankunst</i>	Berlin
<i>Les feuilles libres</i>	Paris

Numărul viitor al revistei **CONTIMPORANUL** apare la 15 Octombrie.

Redacția: Str. Imprimeriei, 53.
Administrația: Calea Victoriei, 47 et. III casa Frascati.